

Meer en meer gangbare land- en tuinbouwers hebben sympathie voor de biologische landbouwmethode. Omschakelen zien ze echter als een onmogelijke berg. Soms is dit terecht. In veel gevallen staan misverstanden en onvoldoende kennis de reële mogelijkheden in de weg. Het najaar en de winter zijn een goede periode om een en ander te overwegen.

Er is volop vraag naar biologische groenten en akkerbouwgewassen. Verse biogroenten hebben een marktaandeel van ruim 5 % in Vlaanderen en warenhuizen als Colruyt en Delhaize mikken hoger. Ook de concentratie van verwerkende bedrijven en groothandel in Vlaanderen biedt kansen. Sommige van deze bedrijven laten zich geheel niet in met bio. Ander bedrijven realiseren 5 % en meer van hun omzet in bio en moeten zich bij gebrek aan Vlaams product, in het buitenland bevoorraden. Het is belangrijk om als omschakelende teler deze potentiële markt goed te verkennen. Bart Naeyaert – gedeputeerde voor Land- en Tuinbouw in de provincie West-Vlaanderen stelde zich in het najaar 2015 al de vraag of de Vlaamse land- en tuinbouw kansen laat liggen. Deze vraag blijft meer dan ooit actueel. In dit artikel klaren we in elk geval de omschakeling nog eens uit.

Omschakelperiode duurt twee jaar

Om van gangbare landbouw naar biologische landbouw om te schakelen, moet er een omschakelingsperiode overbrugd worden. Hierover bestaan veel misverstanden die door critici ook nog eens gecultiveerd worden. Heel vaak wordt drie jaar gesuggereerd. Dit is verkeerd. Voor éénjarige gewassen duurt de omschakelperiode twee jaar: Wat je plant of zaait vanaf 2 jaar na omschakeling, is een volwaardig biologisch product. De referentiedatum is de datum waarop je het betreffende perceel aanmeldt bij een erkende controle-organisatie. Gedurende deze omschakelperiode moet uiteraard biologisch worden gewerkt, maar kan je je product niet als biologisch verkopen. Wat je oogst in de eerste 12 maand na omschakeling wordt aanzien als gangbaar. De oogst vanaf 12 maand na omschakeling krijgt het label 'in omschakeling naar de biologische teelt'. Producten 'in omschakeling' worden vaak aanzien als mossel noch vis en liggen daarom moeilijk in de humane markt. Niettemin zijn sommige grootwarenhuizen ad hoc bereid tot afspraken. Producten in omschakeling kunnen wel gevoederd worden aan biologisch vee. Hier liggen dus kansen.

Onder voorwaarden verkorte omschakelperiode in serres

De wet geeft aan dat per uitzondering een verkorte omschakelperiode mogelijk is. Deze kan minimaal drie maanden zijn, en komt in de praktijk voor in serres waar geruime jaren uit de grond geteeld werd en waarbij de grond gedurende die tijd perfect afgedekt werd met plastic. Uiteraard wordt deze verkorting pas toegelaten nadat de nodige bodemanalyses werden uitgevoerd en er geen residu's meer terug te vinden waren. Deze drie maanden worden dan benut om hydro-installatie af te breken en de grond zo goed mogelijk teelt klaar te maken. Wanneer een serre heel lang heeft leeg gestaan en dit ook heel duidelijk is doordat deze vol staat met spontane begroeiing, wordt de omschakelingsperiode van twee jaar mogelijks ook wat ingekort.

De omschakeling gebeurt per perceel

Biologische landbouw is gezien de omschakelperiode en productievoor-

schriften perceelsgebonden. Via de verzamelaanvraag is dit transparant. De wetgeving laat toe dat een bedrijf biologische en gangbare gronden heeft. Dit maakt het mogelijk om je bedrijf in stappen en over meerdere jaren om te schakelen of om bio en gangbaar op hetzelfde bedrijf te combineren. Sommige bedrijven gebruiken deze mogelijkheid om op beperkte schaal de biologische teelt te verkennen. Andere bedrijven benutten deze mogelijkheid om bijvoorbeeld afgelegen of moeilijke percelen buiten de omschakeling te houden. Belangrijke randvoorwaarde hierbij is dat parallelle productie verboden is. Concreet betekent dit dat je hetzelfde gewas niet tegelijk in gangbare en biologische variant kan telen, tenzij deze door een leek visueel te onderscheiden zijn. Twee verschillende rassen van groene courgette kunnen bijvoorbeeld niet. Dit kan ook niet als de ene onder glas en de andere buiten staat. Groene courgette bio en gele courgette gangbaar kan wel. Ook de combinatie van biologische groenten met gangbare dieren is mogelijk.

De omschakeldatum kies je vrij

Biobedrijven moeten elk jaar hun biopercelen bevestigen en hun teeltplan kenbaar maken aan hun controleorganisatie. Sinds enkele jaren gebeurt dit eenvoudig en geautomatiseerd via de verzamelaanvraag om administratieve rompslomp te vermijden. Hierdoor ontstaat het idee dat biopercelen ook voor 21 april moeten worden omgeschakeld. Dit is verkeerd. Een perceel kan op elk moment van het jaar worden omgeschakeld mits aanmelding bij een erkende controle-organisatie. Een randbemerking is wel dat de biopremie gelinkt is aan de verzamelaanvraag. Dus als je voor 21 april aanmeldt, krijg je nog de biopremie voor dat jaar. In de groenteteelt is het echter vaak nuttiger om terug te tellen vanaf de eerst geplande bioteelt (eerste teelt 2 jaar na omschakeling). Als dit bijvoorbeeld stamslabonen voor de industrie zijn of prei, dan is de eerste helft van juni een goede omschakelperiode. In het eerste omschakeljaar kan iemand met een akkerbouwmatig teeltplan voor die tijd maïs, granen of bieten de nodige gangbare teeltzorgen toedienen en vanaf half juni omschakelen zonder wezenlijke meerkost of opbrengstderving in het eerste jaar. Intensieve groentebedrijven nemen in dit scenario vaak een vroege teelt bloemkool als omschakelgewas.

In het tweede omschakelingsjaar kiezen we voor open teelten vaak voor een voedergewas. Verwarmde serres die een verkorte omschakelperiode kunnen genieten, schakelen eerder om in het najaar (vb. 1 november) en ruimen hun laatste ronde tomaat iets vroeger. De omschakelperiode van 3 maand wordt dan benut om de serre terug om te schakelen naar volle grond en vanaf 1 februari kan bio worden geplant. Bij serres met volle grond ligt de omschakeling iets moeilijker omdat hier zo goed als altijd de twee jaar omschakeling van toepassing zijn. Vaak wordt toch geselecteerd voor een datum in het vroege voorjaar. Bij grote serrebedrijven in deze situatie wordt vaak gefaseerd omgeschakeld om zo toch het risico te spreiden. In de omschakelperiode is desgevallend wel de nodige creativiteit nodig inzake teeltplanning en afzet.

Een goede planning voorkomt kleerscheuren

De combinatie van een optimale omschakeldatum en een gefaseerde omschakeling laat een haalbare planning van de omschakeling toe en brengt vaak meer op dan een omschakeling gericht op het maximaliseren van de biopremie. Hoe dit optimale plan er uitziet, is voor elk bedrijf anders. Het huidige teeltplan, het gewenste biologische teeltplan,

de indeling van de percelen, de financiële omstandigheden op het bedrijf en de eigen keuzes zijn hierin belangrijk. Soms dienen zich ook onverwacht kansen aan. Zo kwamen recent een biologische veehouder en een omschakelende akkerbouwer tot het besluit om percelen tijdelijk te ruilen. De veehouder nam de percelen in omschakeling van de akkerbouwer op in zijn teeltplan en bood de akkerbouwer in ruil een perceel van zijn biologische grond aan. Zo ontstond een win-win voor beide: de veehouder had meer grond om zijn vee te voeren en de akkerbouwer kon meteen biologisch aan de slag. Nu ook meer veehouders omschakelen, zijn meer dergelijke samenwerkingsverbanden denkbaar. Elkaar onderling spreken is in de kleine biowereld super belangrijk.

Online op verkenning

Een eerste verkenningronde online biedt al snel heel veel nuttige informatie. De website van de Vlaamse overheid <http://lv.vlaanderen.be/nl/bio> brengt alle wettelijke zaken rond biologische landbouw mooi samen: lastenboek bio, erkende controle-organisaties, biopremie en andere steunmaatregelen, subsidie bedrijfsbegeleiding,.... De website www.biozoektboer.be kreeg een nieuwe look en biedt specifieke eerstelijns informatie voor gangbare telers met interesse voor biologische landbouw. Naast de meer formele informatie, zoals een link naar de brochure "Bio en de Wet" die het biologische lastenboek op eenvoudige wijze toelicht, vind je er ook inspirerende voorbeelden van telers die eerder omschakelden en een overzicht van infosessies en bedrijfsbezoeken. Je kan er ook meteen een informatief gesprek met consultant Sander Van Haver aanvragen. De praktijkcentra met werking in bio bundelen enkele jaren terug hun kennis op de website www.biopraktijk.be. Alle verslagen staan er per sector en per thema geordend. Ze bieden meteen veel technische informatie en kengetallen. Inagro en PCG leveren een vaste bijdrage aan de maandelijkse nieuwsbrief waarvoor je je meteen online en kosteloos kan aanmelden.

De bioboer op

Doorheen het jaar dienen zich veel kansen aan om biologische bedrijven te bezoeken en vrijblijvend met de biologische praktijk kennis te maken. Door met collega's af te spreken, hoeft de afstand geen beperkende factor te zijn. De meeste van deze bezoeken worden aangekondigd via de vakpers, www.biozoektboer.be, www.biopraktijk.be. Voor 2017 werken we aan een programma in samenwerking met potentiële afnemers van bioproducten. De biovelddagen in juni en oktober op het proefbedrijf biologische landbouw van Inagro en de proefveldbezoeken tijdens de zomermaanden in de bioserres van PCG zijn heel vrijblijvend

en komen ook in aanmerking als vorming voor de fytolicensie. Tussen pot en pint nadien wordt vaak nog lang nagepraat. Wij hebben het gevoel dat gangbare telers nog te veel aarzelen om aan deze inspirerende activiteiten deel te nemen. Een excuus is dan snel gevonden.

Professionele begeleiding helpt je op weg

Vanuit hun proefveldwerking en contacten met telers ontwikkelen Inagro en PCG erg veel praktijkkennis die ze graag delen met de praktijk. Inagro heeft vooral ervaring in open lucht, terwijl PCG vooral in tunnel en serres werkt. De Vlaamse overheid maakt via een aangepaste subsidieregeling deze begeleiding toegankelijk voor elk bedrijf. Elke teler heeft recht op vier subsidie-enveloppes die elkaar in principe opvolgen. Voor gangbare telers en telers in omschakeling bedraagt deze subsidie 75 %. Eenmaal de omschakeling voorbij, is nog 50 % subsidie mogelijk. In een verkennend gesprek worden de mogelijkheden voor biologische landbouw op het bedrijf een eerste keer afgetoetst. Sommige telers willen nadien één en ander op papier voorgerekend zien. Dit geeft dan aanleiding tot een bedrijfsontwikkelingsplan. Beide zijn vrijblijvend en houden geen engagement tot omschakeling in. Ze kunnen u wel helpen om op een gefundeerde wijze de beslissing te nemen om al dan niet om te schakelen. Een bedrijfsontwikkelingsplan kan tot drie jaar na de eerste omschakeling worden aangevraagd. Eenmaal omgeschakeld, is uiteraard bedrijfsbegeleiding mogelijk. Deze houdt vaak een combinatie van teelttechnisch en bedrijfsorganisatorisch advies in. Beide zijn in bio nauw met elkaar verbonden. Op <http://lv.vlaanderen.be/nl/bio> vindt u en overzicht van alle erkende voorlichters en hun competenties. Lieven Delanote is vanuit Inagro het aanspreekpunt voor akkerbouw en groenten in open lucht. Justine Dewitte (PCG) richt zich op groenten in serres en koepels.

Foto: U kunt bij Inagro (Lieven Delanote, links) en PCG (Justine Dewitte, rechts) terecht voor professionele begeleiding bij een eventuele omschakeling naar bio. Inagro heeft vooral ervaring in open lucht, terwijl PCG vooral in tunnel en serres werkt.

Tabel : omschakelpremie: Er zijn verbintenissen voor percelen in omschakeling (2 of 3 jaar) en verbintenissen voor bio-percelen (5 jaar). Het bedrag dat u jaarlijks kunt ontvangen is afhankelijk van de teelt. De aanvraag gebeurt via de verzamel-aanvraag.

Jaarlijks subsidiebedrag per teeltgroep (euro/ha)	Omschakeling	Voortzetting
Eenjarige akkerbouw- en ruwvoederteelten	480	260
Eenjarige fruit- en groenteteelten en kruiden	850	400
Beschutte teelten	1320	400
Grasland en meerjarige voederteelten	300	120
Meerjarige fruit- en groenteteelten en kruiden	860	210

Contactpersonen: Lieven Delanote (Inagro, open lucht teelten), Justine Dewitte (PCG, beschutte teelten)

E-mail: lieven.delanote@inagro.be en justine@pcgroenteteelt.be

TEL: +32 (0)50 27 32 50 (Lieven) en +32 (0)9 381 86 82 (Justine)